

[Naslovnica](#)[Novosti](#)[Udruge](#)[Zdravlje](#)[Regulative](#) ▾[Priče ratnika](#)[Povijest](#) ▾[O nama](#)

Izdvojeno • Priče ratnika

INTERVJU “Jedan od najboljih prijatelja prije rata, tražio me nakon pada Vukovara da me skrati za glavu” – Ferenc Kovács

7. listopada 2020. • by • Borna Marinić

Mađari i Hrvati stoljećima su međusobno povezani, a dobar dio njih živjeli su u zajedničkim državama. Tijekom stoljeća, u nekima od brojnih migracija, Mađari su svoje domove našli i na područjima koji su danas dio Republike Hrvatske, ponajviše u Baranji. Ipak, velik udio stanovništva u mnogim selima u Slavoniji i Srijemu, čini upravo mađarsko stanovništvo. Među njima je i **zapadnosrijemsko selo Čakovci**. Ono je u ratu pretrpjelo znatna razaranja te je u jesen 1991. godine i okupirano. Veći dio Mađara je protjeran iz sela, a u njihove kuće useljeni su Srbi iz zapadne Slavonije, Slatine, Požege, Našica, Nove Gradiške i Grubišnog Polja. Mnogi Mađari uključili su se aktivno u Domovinski rat, najveći broj njih u istočnoj Slavoniji. Osobito su se istaknuli u obrani sela u kojima su činili znatan udio u stanovništvu, ponajprije Korodu i Laslovu. Podaci koje je prikupio i obradio povjesničar Filip Škiljan govore nam primjerice kako je u obrani Laslova sudjelovalo je 187 Laslovčana. Njih 48 poginulo je i nestalo, a od tog broja 28 njih bili su Mađari po narodnosti. Sve to objavio je u knjizi "Mađari u Domovinskom ratu" koja je svojevrsan spomenik njihovoj ulozi u Domovinskom ratu. U spomenutoj knjizi nalazi se i niz svjedočanstava Mađara koji su sudjelovali u obrani Hrvatske. Među njima je bio i **Ferenc Kovács** iz Srijemskih Čakovaca. O svojem životnom i ratnom putu, gospodin Kovács progovorio je i za **Braniteljski.hr**.

Ukratko se predstavite i pojasnite nam kako su Mađari stigli u Čakovce?

Rođen sam 23.5.1953. u malenom selu Čakovci, 20-ak kilometara jugozapadno od Vukovara. Na to područje Mađari su doselili prije otprilike 1000 godina kada su bile europske migracije. Mi Mađari smo ondje faktički starosjedioci. **Na tom području ima mnogo sela s mađarskim stanovništvom**, čak i ako izuzmemo Baranju koja se nalazi s druge strane Drave. Naše selo bilo je miješano, ali veliku većinu činili su upravo Mađari. Tako je bilo do II. svjetskog rata. Nakon toga se struktura stanovništva izmijenila no i dalje su Mađari bili većina. **Druge narodnosti su morale znati mađarski jezik da bi mogle sudjelovati u životu sela**. Još tamo 1950-ih u selu je bila i škola na mađarskom jeziku, kada je to ukinuto onda je bila škola na hrvatskom jeziku. U ono vrijeme misa je održavana – svećenik na latinskom, narod na mađarskom. U trgovini i na ulici pričao se mađarski. Taj jezik ja sam naučio čitajući s mađarskog katoličkog kalendara koji smo imali u kući. Također, kasnije kao mladić uključio sam se u kulturno-umjetničko društvo i tamo se također njegovala mađarska kultura.

Izvor: **Knjižnica OŠ Čakovci**

Kako je ondje izgledala Vaša mladost?

Moja mladost je bila odlična. Bio sam samouki glazbenik. Imao sam 8 godina kada sam naučio svirati harmoniku. **U našem KUD-u gdje smo gajili mađarske običaje bilo je i Hrvata i Srba**, nije se pravila razlika i bilo je super. Vojni rok u JNA služio sam u Bileći u školi rezervnih oficira, a zatim i u Beogradu na Voždovcu gdje je bila 1. gardijska pješadijska brigada. Da me nije čekao u Čakovcima siguran posao, možda bi se odlučio za vojni poziv. Radio sam kao šef mjesnog ureda, a i svirao sam po zabavama. Volio sam taj život. Oženio sam se za **suprugu Biserku** i dobio dvije kćeri, jednu 1981. i drugu 1982. godine.

Život Vas je ubrzo nakon toga odveo u Vukovar. Kako je izgledao život u tom gradu prije rata?

Ja sam nakon 10 godina rada u Čakovcima otišao raditi u Vukovar i tamo sam postao glavni matičar. Među mojim najboljim prijateljima je bilo Srba. Išli smo jedni drugima u goste, bili smo vrlo bliski. **Jedan od njih me nakon pada Vukovara tražio po Veleprometu, gdje je bio sabirni logor, da me skrati za glavu.** Kada je došlo do višestranačja u Hrvatskoj i izbora započele su trzavice između Srba i drugih narodnosti. Ja nikada nisam skrivao da sam Mađar i nikada zbog toga nisam imao problema. Ono što je činjenica, to je da su Srbi prije rata na tom području bili privilegirani. Imali su u svakom sustavu, od industrije do politike, privilegiran položaj.

Kada ste shvatili da bi moglo doći do ratnog sukoba i na koji način ste se uključili u obranu grada?

Ja sam u jednom trenutku postavljen na mjesto referenta za obranu i zaštitu. Pred rat su me vratili u matični ured i na to mjesto postavili jednu Srpkinju. **Njima je na tom mjestu trebao netko njihov.** Nakon zasjede u Borovu Selu, u svibnju 1991., i pogibije hrvatskih policajaca ništa više nije bilo isto. Kako je raspuštena gradska skupština na čelu sa Srbinom Dokmanovićem, Vlada Republike Hrvatske vodstvo grada prepustila je **Marinu Vidiću – Bilom.** On je postao povjerenik Vlade i jednog dana me pozvao u Krizni štab i ja sam se odazvao njegovu pozivu. Ja sam bio ondje zadužen za logistiku, točnije za snabdijevanje i spašavanje. **Pod mojom ingerencijom su bili vatrogasci, ratna bolnica, sanitet, spašavanje životinja itd.** O tome sam vodio brigu. Strukture su nastavile funkcionirati u okvirima u kojima su mogle. Ja sam uglavnom bio na terenu. Supruga mi je znala reći „Kad god ti izađeš, onda gruvaju“.

Gdje ste dočekali okupaciju i kako je za Vas izgledao kraj bitke?

Po nalogu povjerenika „Bilog“, **zbog potrebe službe, premješten sam u Borovo naselje.** I supruga također, ona je u štabu obavljala intendantske poslove. Početkom studenog, padom Lušca presječena je komunikacija između Borova naselja i Vukovara. Kako su bile presječene i komunikacije mi nismo znali 18. studenog da je grad pao. Dan prije pada mi smo skupljali ljude iz podrumčića i skloništa i okupljali ih u sklonište nove obučare jer smo razmišljali kako **mala grupa lako može nestati.** Nisam razmišljao o bijegu jer mi je to bio nepoznat teren. Znao sam da smo okruženi i bio je veliki rizik ići. Mnogi su pokušali pa nisu uspjeli. Prije predaje riješio sam se osobnog naoružanja i mojih gardijskih cipela, **odnosno čizama, „Zengi“.** Mnogi su kasnije upravo zbog tih čizama pobijeni ili teško stradali u zarobljeništvu. Mi smo se 19. studenog predali ne znajući da je Vukovar već pao. Predaju je vodila JNA, odvojili su nas muškarce od žena. Okolo su bili četnici, ali JNA je uspijevala nekako zadržati ih na distanci.

“Zenge” (izvor: zuteczime.wordpress.com)

U tom trenutku za Vas počinje logoraški put dug 9 mjeseci. Kamo ste odvedeni i kako su se prema Vama odnosili?

Odveli su nas u logor Stajičevo. Pri izlasku iz autobusa prolaziš kroz špalir i moraš trčati što brže da dobiješ što manje batina. Uvuče ti se u tim trenucima strah u kosti. Ti si tamo nula. Najveći je to bio problem. **Dovodili su pse, dovodili su iz obližnjeg sela publiku da gleda „ustaše“**. Jedna žena je rekla „huh, ovo su obični ljudi“. Ne znam što je za njih značila riječ ustaša, da je rogat, da ima četiri noge? **U logoru sam prvi put imao problem jer sam Mađar**. Svako ispitivanje je započinjalo s „Jeli bre koliko si ti kalašnjikova u Vukovar uvezao?“. Mađarska je Hrvatima dala oružje i ja kao Mađar naravno da sam prema njihovom uvjerenju u tome trebao sudjelovati.

Logor Stajičevo (izvor: <https://zuteczime.wordpress.com/>)

Koliko je po Vašoj procjeni Mađara sudjelovalo u bitci za Vukovar i jesu li u njoj sudjelovale i druge nacionalne manjine?

U bitci za Vukovar po mojoj procjeni sudjelovalo je **oko 350 Mađara**. Sudjelovale su i druge nacionalne manjine, bilo je tu i mnogo Srba, jedan od njih bio je **Zoran Šipoš**. U zarobljeništvu su oni prolazili još puno gore od nas ostalih. Zoran je bio zapovjednik na Domu tehnike u Borovu naselju. Svaki su ga dan tukli.

Koliko dugo ste ostali u logoru Stajičevo?

Malo olakšanje i sigurnost za nas je značio dolazak **Crvenog križa** koji nas je sve popisao. Kada su vidjeli da mi u toj zimi smo u tim stajama za stoku očito su vršili pritisak da se nas

odande pusti ili premjesti. U prosincu '91. bila je prva razmjena, a mi koji smo ostali smo rastureni 22. prosinca 1991. po raznim dijelovima Srbije. **Ja sam završio u zatvoru u Sremskoj Mitrovici.**

Kakvi su uvjeti bili ondje?

Ondje smo bili na toplom, to je bio najveći plus premještaja. Imali smo madrace koje smo poslagali po sobi i tako smo spavali. Noću kada se ide na wc samo gaziš ljude, bili smo stisnuti kao sardine. Uspjeli smo preko jednog od stražara prošvercati tranzistor koji smo potiho slušali iza 22 sata, nakon što su nam gasili svjetlo. **Kada smo čuli da je Vatikan priznao Hrvatsku ja sam rekao dečkima „sutra nas svijet priznaje“ i tako je i bilo.** Najgore batinanje bilo je kada je Hrvatska međunarodno priznata. Mi smo znali zbog tranzistora zašto nas tuku, ali ovi iz drugih soba nisu imali pojma, tek kasnije su saznali. Vrijeme se kratilo na razne načine, bilo je tu par knjiga, ali si morao dugo čekati na red da dođeš do njih, tako smo se snalazili, **radili smo sami igraće karte od kartona veličine kutije šibica, ili pak kockice za jamb i čovječe ne ljuti se od kruha i zubne paste.** Oni koji su imali spretno ruke su šivali. Jedan kolega u zarobljeništvu je od traperica u kojima sam zarobljen, a u međuvremenu sam se jako stanjio, sašio putnu torbu koju i dan danas imam.

Kockica koju je **Ferenc Kovács** izradio u zarobljeništvu (autor

Borna Marinić)

Rekli ste da ste imali tranzistor. Što ste putem njega slušali i kako?

Tranzistor smo i dalje mogli slušati jer nam je jedan vojnik kradom donosio baterije. Bilo je dakle tamo i dobrih ljudi. Kada su došle nove baterije hvatali smo hrvatski radio i slušali „Kroniku dana“. Kako je baterija bila slabija tako je i domet bio slabiji i na kraju čuješ samo srpske vijesti i slušaš to tjedan dana i kažeš „pa ovi su u pravu“. Onda se lupiš u glavu i dozoveš pameti. **Toliko je njihova propaganda bila jaka.** Tada ti postane jasno kako su zaludili sve te mase.

Je li se nazirala razmjena u kojoj biste napustili zarobljeništvo?

Malo po malo ljudi su odlazili, bila je jedna razmjena u svibnju 1992., par dana ranije bio sam na ispitivanju i tada su pravili selekciju koga će pustiti. Nisu me pustili i onda sam postao svjestan da ja do kraja izaći neću jer ja sam ipak bio u kriznom štabu i za njih sam bio faca iako su bili tamo puno jači igrači od mene. Svi mi iz kriznog štaba, **Danijel Rehak i Marin Vidić „Bili“**, kao i naši bliski suradnici **Štimac Vlatko te Šeremet Stipo**, razmijenjeni smo u posljednjoj velikoj razmjeni kod Nemetina, **14. kolovoza 1992. godine.**

Razmjena 14.8.1992. (autor Dragoljub Zumurović)

Kako ste saznali za razmjenu i kako je ona izgledala?

Dan ranije, u posjet nam je došao jedan novinar, ja sam shvatio da je to vojvođanski Mađar i prišao sam mu. Započeli smo razgovor na mađarskom kako nas stražari ne bi razumjeli. Tada mi je rekao **‘Po mojim saznanjima sutra je 101% razmjena, ja ovo ne mogu gledati.’** Čovjek se gledajući nas raspao i počeo plakati te je izišao van. Tu noć smo čistili spavaonice i prozivani smo i smješteni u autobuse. Oni su nas prevezli po cijeloj Vojvodini. Od Mitrovica do Nemetina ima najviše dva sata vožnje. Nas su vozili cijeli noć, tko zna kuda. Tamo kada smo stigli, u sred kolovoza, autobus je postao pećnica. Nikako da dođe do razmjene. Jedan je pitao je **l’ bi se moglo dogoditi da ne dođe do razmjene**, a žena iz Crvenog križa odgovorila mu je **‘Svašta je moguće’**. Uh... Međutim ipak smo dočekali slobodu. Prekrasno su nas Osječani dočekali. Mene su tetka i bratić dočekali u Osijeku, a s obitelji sam se susreo idućeg dana u Zagrebu. **Za mene je taj 14. kolovoz drugi rođendan.** Moji najbliži mi tog dana čestitaju rođendan.

Kakva je bila sudbina Vaše obitelji?

Moja supruga do zadnjeg dana išla je u Borovo na posao do zadnjeg dana, a kćeri su bile u Čakovcima kod djeda i bake. One su tamo otišle na ljetne praznike. **Mi smo čak u kolovozu njima kupili knjige za novu školsku godinu, međutim ona nikada nije započela.** Kada se zapucalo više se nije moglo nikud. One su ostale ondje, a supruga i ja u Vukovaru. Telefonske veze su se prekinule i nismo imali pojma što se s njima događa. U međuvremenu Čakovci su okupirani i odatle su nas tukli topništvom. **To su teški trenuci za prepričavati, a kamoli za doživjeti.** Nakon pada Vukovara, jedan Srbin iz Čakovaca, na molbu mojeg punca prebacio je djecu do Šida gdje ih je preuzeo moj šogor koji je živio u Subotici i one su čak tamo krenule u školu. **Kasnije smo se svi skrasili u Zagrebu.**

Ferenc Kovács (prvi s lijeva) kao član Muškog vokalnog ansambla Ivan Goran Kovačić

Kako ste se navikli na život u Zagrebu?

Supruga se zaposlila u MUP-u kao informatičarka, a ja sam nastavio raditi u općini Vukovar koja je u progonstvu nastavila djelovati u Zagrebu. Nakon dvije godine, **zbog zdravstvenih razloga ja sam umirovljen**. Nisam htio ići u mirovinu, onda su me poslali na procjenu radnih sposobnosti i na koncu ipak umirovili. Moje zdravlje je totalno uništeno, moja obitelj nosi također taj križ. Ono što mi je pomoglo da to lakše podnesem su vjera i glazba. Pjevam u Muškom vokalnom ansamblu „**Ivan Goran Kovačić**“ i pjevam u mješovitom pjevačkom zboru kojeg su moji „vukovarski Švabe“ prognani iz Vukovara osnovali i primili me kao svojega. Također, moram naglasiti i da kao solist nastupam u Mađarskom kulturnom društvu „**Ady Endre**“.

*Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije

O autoru

Borna Marinić

Magistar povijesti, Radno iskustvo stjecao je u Hrvatskom povijesnom muzeju i na Hrvatskoj radioteleviziji. Autor je nekoliko knjiga i filmova na temu Domovinskog rata. Urednik je portala Braniteljski.hr te Facebook stranice Dogodilo se na današnji dan – Domovinski rat, također uređuje i vodi emisiju Domoljubne minute koja se svakog dana emitira na Hrvatskom katoličkom radiju.

[Pogledaj sve objave](#)